

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

1293

Vragen van het lid **Podt** (D66) aan de Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid over *de Uitvoeringsagenda Flexibilisering Asielketen (mei 2020)* en *de Voortgang Flexibilisering Asielketen (december 2020)* (ingezonden 20 oktober 2021).

Antwoord van Staatssecretaris **Broekers-Knol** (Justitie en Veiligheid) (ontvangen 7 januari 2022). Zie ook Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2021–2022, nr. 604.

Vraag 1

In hoeverre werkt de doelgroepbenadering zoals geschetst in de brieven naar behoren? In hoeverre levert deze benadering winst op in de voortgang van de dossiers en in de doorstroom van asielzoekers?

Antwoord 1

De IND heeft de doelgroepgerichte benadering de afgelopen jaren meermaals en in nauw overleg met haar ketenpartners, zoals de Raad voor de Rechtspraak, het COA en de DT&V, toegepast. Meer recent vormde het doelgroepgericht werken een belangrijk uitgangspunt bij de afdoening van de zaken in de Taskforce. Met de komst van het vernieuwde identificatie- en registratieproces (I&R) en de wijziging van de asielprocedure per 25 juni 2021 werkt de IND, naar de toekomst toe, nog meer doelgroepgericht.¹ Dat wil zeggen dat na een individuele beoordeling van een zaak, direct na de aanmeldfase, het juiste behandelproces voor de voorliggende zaak wordt gekozen. In het aanmeldgehoor wordt bijvoorbeeld gevraagd naar de asielmotieven waardoor aan het begin van de asielprocedure een globaal beeld ontstaat van de reden van de asielaanvraag. Dit maakt het mogelijk om al in een vroeg stadium een inschatting te maken of sprake is van een kansrijke zaak, een kansarme zaak of een asielmotief dat extra aandacht en tijd vraagt. In de behandelteams wordt vervolgens uitvoering gegeven aan de gemaakte keuze voor een zesdaagse of een negendaagse algemene asielprocedure (AA). Hierdoor voorkomt de IND dat zaken onnodig behandeld worden in de verlengde asielprocedure (VA), bijvoorbeeld omdat alleen extra tijd nodig is voor het afnemen van het gehoor. In de afgelopen periode is een deel van de

¹ Besluit van 28 mei 2021 tot wijziging van het Vreemdelingenbesluit 2000 (Stb 2021, 250), waarin de aanmeldfase werd geregeld, het eerste gehoor is komen te vervallen en waarin een flexibele algemene asielprocedure werd geïntroduceerd. Met deze wijzigingen wordt beoogd asielaanvragen efficiënter te kunnen behandelen.

zaken die als kansrijk is aangemerkt reeds versneld behandeld en ook de aankomende maanden zullen kansrijke zaken zoveel mogelijk versneld worden afgedaan. Uit eerdere ervaringen weet de IND dat de behandelduur (de tijd die een medewerker besteedt aan het horen en beslissen van een zaak) van kansrijke zaken in een meer doelgroepgerichte benadering teruggebracht kan worden met enkele uren tot een dag (afhankelijk van de zaak). De IND blijft zich ook in 2022 inzetten voor een verdere doorontwikkeling van de doelgroepgerichte benadering met het oog op een zorgvuldige, maar snelle beslissing met een kortere behandelduur en een kortere doorlooptijd.

Vraag 2, 5 en 8

Hoeveel flexibele opvanglocaties zijn sinds 2020 gestart en hoeveel plaatsen zijn hiermee, bij volledige bezetting, gerealiseerd? Waren dit meer of minder plaatsen/locaties dan verwacht? Als het minder waren, waardoor kwam dit? Staan nog nieuwe locaties op de planning om te openen?

Met hoeveel gemeenten is, al dan niet via provinciale regietafels, gesproken over de realisatie van flexibele asielopvang? Welke zaken maken de realisatie ingewikkeld? Wat kan hieraan worden gedaan?

Is de afgelopen maanden, onder invloed van de druk op de asielopvang, sprake geweest van het opschalen van flexibele opvang op een of meer locaties? Zo nee, waarom niet?

Antwoorden 2, 5 en 8

Het COA is de afgelopen periode door acute krapte in de opvang met name op zoek geweest naar voldoende opvangplekken die op korte termijn inzetbaar zijn. Deze zoektocht is in 2019 reeds gestart. Hierdoor is minder aandacht besteed aan het realiseren van flexibele opvangplekken. Wel is en wordt aan de Provinciale Regietafels (PRT's) veelvuldig gesproken over manieren waarop flexibel met groei en krimp van het aantal opvangplekken kan worden omgegaan.

Om (opvang)locaties daadwerkelijk flexibel in te zetten is voldoende opvangcapaciteit nodig. Van op- of afschalen van flexibele opvanglocaties is sinds 2020 dan ook geen sprake geweest. Naast tekorten aan opvangplekken vormen ook zaken als een beperkte beschikbaarheid van de juiste panden en specifieke bouwtechnische vereisten, factoren die de realisatie van flexibele asielopvangvormen tot een uitdaging maken.

Er is op dit moment één locatie die gebruikt wordt voor flexibele opvang. De locatie kent 175 capaciteitsplaatsen die, conform de afspraken met de gemeente, kunnen worden ingezet voor meerdere doelgroepen. Van dit laatste is op dit moment geen sprake gezien het acute tekort aan opvangplekken.

Uw Kamer heeft bij de Voorjaarsnota 2021 middelen voor reservecapaciteit bij het COA ter beschikking gesteld. Deze middelen dragen eraan bij dat het COA een aantal locaties kan aanhouden in rustige tijden om die te kunnen inzetten op momenten dat dat nodig is. Sinds het voorjaar 2021 is de bezetting bij het COA aanzienlijk toegenomen, waardoor alle capaciteit ingezet is en vorming van reservecapaciteit nog niet is gerealiseerd. Wanneer de vraag naar opvangcapaciteit afneemt kan met deze financiële middelen een buffer worden gevormd.

Vraag 3

Hoe staat het met de voortgang om van de opvanglocatie in Gilze een Gemeenschappelijke Vreemdelingenlocatie (GVL) te maken? Hoe staat het met de voortgang om een vierde GVL te realiseren?

Antwoord 3

Het vinden van opvanglocaties die ook als Gemeenschappelijke Vreemdelingenlocatie (GVL) kunnen dienen, is een zorgvuldig proces dat tijd en bovenal bestuurlijk draagvlak vraagt. Door de migratieketen wordt, onder coördinatie van het COA, gezocht naar additionele GVL's. Dit gebeurt naast de (door)ontwikkeling van het GVL-concept op bestaande locaties.

Voor de locatie Gilze geldt dat het besluitvormingstraject rondom de GVL-vorming onverminderd doorgaat. De huidige renovatie van de locatie wordt uitgebreid om gezamenlijke en langjarige huisvesting van de ketenpartners mogelijk te maken.

Vraag 4 en 6

Hoeveel satellietlocaties zijn sinds 2020 gerealiseerd om te dienen als «ventiel» voor de GVLs? Is dit aantal conform het geplande aantal? Zo nee, wat is nodig om dit te realiseren?

Hebben alle provinciale regietafels inmiddels een plan van aanpak opgesteld voor de realisatie van de Uitvoeringsagenda? Zo nee, waarom niet? Kunt u een stand van zaken geven over de voortgang van deze plannen van aanpak?

Antwoorden 4 en 6

De provinciale planvorming, onder coördinatie van de PRT's, is op dit moment nog niet afgerond. De planvorming, die ziet op de middellange termijn (1 januari 2023), wordt doorgezet, maar het tempo wordt beïnvloed doordat gemeenten voor meerdere complexe opgaven staan dan de opvang van asielzoekers alleen. Daarnaast wordt deze planvorming sinds de zomer van 2021 beïnvloed door de acute zoektocht naar opvangplekken en het versneld huisvesten van vergunninghouders in gemeenten hetgeen momenteel alle aandacht vraagt. Als gevolg hiervan zijn nog niet alle plannen opgeleverd. Provincies werken nog aan de plannen, waardoor het nog niet mogelijk is om een beeld te geven van de locaties die een satellietfunctie zullen krijgen.

Vraag 7

Is het kennisloket Flexibele Opvangvormen inmiddels opgezet? Wat zijn de eerste ervaringen hiermee? Wordt hier door provincies/gemeenten veel gebruik van gemaakt?

Antwoord 7

In het afgelopen anderhalf jaar is aan de PRT's regelmatig gesproken over flexibele opvang. Kennis, informatie en ervaringen over deze opvangvorm zijn aan de tafels gedeeld. Tevens is een leidraad over flexibele opvangvormen opgesteld. Vragen over flexibele opvangvormen kunnen worden voorgelegd aan de VNG, Aedes, of (de informatielijn van) het COA. Ook vinden er een-op-een gesprekken met gemeenten plaats om toelichting te geven over flexibele opvangvormen. Tot slot, hebben diverse webinars plaatsgevonden waarin het gebruik van flexibele opvangvormen is besproken en toegelicht.

Vraag 9

Wat is volgens u de oorzaak van het feit dat ondanks dat sinds 2017 wordt gewerkt aan de uitvoering van het Programma Flexibele asielketen, dat juist gericht was op een keten die beter bestand is tegen fluctuaties in de instroom, er nu toch zoveel problemen zijn met het vinden van opvangplekken? Kunt u daarop reflecteren? Welke conclusies trekt u naar aanleiding hiervan over de werking van de uitvoering van de maatregelen uit het Programma? Wat gaat u doen om dit te verbeteren/op te lossen?

Antwoord 9

Van begin 2018 tot augustus 2020 is binnen het programma Flexibilisering Asielketen gewerkt aan het flexibiliseren van de asielketen, waarna de thema's voor verdere uitwerking en implementatie zijn overgedragen aan ketenpartners.

Het is goed te benadrukken dat het programma zich naast het flexibiliseren van de opvang ook op andere onderdelen van de asielketen heeft gericht. Zo zijn er ook in de asielprocedure maatregelen ontwikkeld en geïmplementeerd die beogen bij te dragen aan een flexibeler systeem. Voorbeelden hiervan zijn de herinrichting van het proces rondom de herhaalde asielaanvragen, het achterwege laten van een gehoor bij een herhaalde asielaanvraag zonder kans van slagen, het samenvoegen van het aanmeldgehoor met het eerste gehoor, en de flexibele AA. Het programma heeft ook nieuwe concepten opgeleverd zoals het herontwerp van het vernieuwde identificatie- en registratieproces (I&R-proces), een simulatiemodel en een terugkeerspoor. Een deel hiervan dient nog nader te worden uitgewerkt. Dit vindt momenteel plaats en dat betekent dat de gewenste transitie naar een meer flexibele asielketen op onderdelen nog in uitvoering is.

Daarnaast is het van belang op te merken dat in 2015/2016 sprake was van een opvangcrisis enkel door de hoge instroom van asielzoekers. In de huidige

problematiek speelt echter ook de krapte op de woningmarkt en de daardoor stagnerende uitstroom van vergunninghouders een rol: momenteel verblijven er ongeveer 36.000 personen in de opvanglocaties van het COA. Hieronder bevinden zich ongeveer 12.000 vergunninghouders, waarvan ongeveer 5.400 personen al langer dan de afgesproken 14 weken wachten op huisvesting in gemeenten.

Ervaringen die zijn opgedaan tijdens de hoge asielinstroom van 2015/2016 hebben geleid tot samenwerkingsstructuren die destijds zijn opgezet en vanuit het programma Flexibilisering Asielketen een meer structurele rol hebben gekregen en ook nu van grote meerwaarde blijken. Het gaat dan bijvoorbeeld om de Landelijke Regietafel Migratie en Integratie en de PRT's. Hierdoor weten bestuurders vanuit het Rijk, provincie en gemeenten elkaar te vinden en kan snel worden geschakeld zoals in de afgelopen maanden veelvuldig is gedaan.

Daarnaast is eens te meer gebleken dat opvang van asielzoekers en huisvesting van vergunninghouders communicerende vaten zijn, zoals eerder aan uw Kamer bericht.² Het is mijn streven de huidige intensieve samenwerking met het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties op deze gecombineerde opgave ook in het nieuwe jaar voort te zetten.

Vraag 10

In hoeverre spreekt het Rijk ook met gemeenten over flexibele woonoplossingen om de uitstroom te bevorderen, zoals extra subsidies voor begeleiding in gemengd-wonen-projecten en aangepaste regelgeving of garantstellingen om tijdelijke woonvormen te kunnen realiseren? Welke ondersteuning van het Rijk krijgen gemeenten hierbij? Welke mogelijkheden tot verbetering ziet u hier?

Antwoord 10

De meest effectieve manier om de huidige acute druk op de COA-opvang te verlichten is en blijft het inzetten op de uitstroom van vergunninghouders naar huisvesting in gemeenten. Dit is voor hen bovendien de start van een waardevolle bijdrage aan de Nederlandse samenleving. Als vergunninghouders te lang in de opvang verblijven, belemmert dat immers hun integratie en participatie en zijn zij niet optimaal beschikbaar voor de (lokale) arbeidsmarkt. Op 19 november jl. is een brief verstuurd aan de commissarissen van de Koning, gedeputeerden, burgemeesters en wethouders waarin is ingegaan op de gezamenlijke opgave opvang en huisvesting. In deze brief hebben de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en ik uiteengezet hoeveel opvangplekken er nodig zijn om iedereen met een recht op opvang de aankomende periode op te kunnen vangen. Tevens is in de brief ingegaan op de taakstelling en het inlopen van de ontstane achterstanden in het huisvesten van vergunninghouders. In de tweede helft van 2021 moesten daarmee naast de 11.000 vergunninghouders uit de reguliere taakstelling, nog eens 1.500 personen gehuisvest worden. Uw Kamer heeft deze brief in afschrift ontvangen.³

Het kabinet heeft een aantal ondersteuningsmaatregelen ontwikkeld om de mogelijkheden te verbreden.⁴ Het gaat dan onder meer om een hotel- en accommodatieregeling om met spoed 2.500 vergunninghouders tijdelijk, voor een periode van maximaal zes maanden, onderdak te bieden in de gemeente waarin zij permanent gehuisvest gaan worden. Daarnaast biedt het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties diverse regelingen waarvan gebruik kan worden gemaakt bij de realisatie van flexibele woonoplossingen voor tijdelijke bewoning («tussenvoorzieningen»). De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties heeft op 7 december bekend gemaakt dat zo bijna 1.400 woningen zullen worden gerealiseerd, waaronder 800 voor vergunninghouders.⁵ Ook kunnen de «RVV Tijdelijke woningen» en de

² Gezamenlijke opgave opvang en huisvesting vergunninghouders, Bijlage «Afschrift van de brief aan de Commissarissen van de Koning, colleges van gedeputeerde staten en colleges van burgemeester en Wethouders over gezamenlijke opgave opvang en huisvesting vergunninghouders»

³ Gezamenlijke opgave opvang en huisvesting vergunninghouders

⁴ Zie de bijlage bij voornoemde Kamerbrief

⁵ <https://www.woningmarktbeleid.nl/actueel/nieuws/2021/12/7/gemeenten-realiseren-extra-betaalbare-woonruimtes-voor-vergunninghouders>

«Financieringsfaciliteit Binnenstedelijke Transformatie» worden ingeroepen. Tot slot zijn er mogelijkheden gebruik te maken van de expertise van diverse partijen met betrekking tot tijdelijke huisvesting, waaronder de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO), de Versnellingskamer Flexwonen, en het Rijksvastgoedbedrijf (RVB). Laatstgenoemde zet bijvoorbeeld in samenwerking met gemeenten en provincies in op de ontwikkeling of transformatie van (eigen) grond of vastgoed voor al dan niet tijdelijke bewoning.

Vraag 11

Bent u bereid in een brief aan de Kamer uiteen te zetten hoe sinds het beëindigen van de bestaande programmastructuur van het programma Flexibele asielketen en de overdracht van de uitvoering van de maatregelen aan de organisaties in de asielketen de uitvoering van alle maatregelen verloopt? Kunt u daarbij in ieder geval aangeven wat goed verloopt, wat nog nadere aandacht vraagt en welke oplossingen daarvoor beschikbaar zijn?

Antwoord 11

In mijn brief van 17 december 2020 heb ik de stand van zaken gegeven ten aanzien van de voortgang van de betreffende programmaonderdelen na beëindiging van het programma Flexibilisering Asielketen⁶. De betreffende onderdelen zijn reeds overgegaan naar de betrokken ketenpartners. Hieronder volgt een weergave van de huidige stand van zaken.

De onderdelen van het vernieuwde I&R-proces worden momenteel gefaseerd uitgevoerd. De regietafels in zowel Ter Apel als Budel zijn al geruime tijd operationeel. De ervaring die is opgedaan wordt benut om het proces verder te verbeteren. Ten behoeve van het nieuwe aanmeldproces in Ter Apel wordt momenteel nieuwe semipermanente huisvesting gerealiseerd ten behoeve van de uitvoer van het I&R-proces door de politie. Wanneer deze huisvesting gereed is, wordt gestart met beide andere onderdelen van het vernieuwde I&R-proces, het Voorportaal en de Frontoffice. De implementatie van het Voorportaal en de Frontoffice zijn voorzien in de eerste helft van 2022. Voor wat betreft de voortgang van de doelgroepgerichte benadering verwijs ik graag naar de beantwoording van vraag 1.

De AA is flexibeler vormgegeven zodat de asielzoeker zo snel mogelijk duidelijkheid krijgt over de uitkomst van de asielaanvraag, de opvangcapaciteit niet langer dan nodig wordt benut en efficiënt wordt omgegaan met de tijd en de capaciteit van medewerkers. Middels een wijziging van het Vreemdelingenbesluit zijn het aanmeldgehoor en het eerste gehoor samengevoegd waardoor de AA is verkort van acht naar zes dagen. Ook wordt tijdens de aanmeldfase een korte uitvraag gedaan naar de asielmotieven van de asielzoeker waardoor de IND gedurende de aanmeldfase een globaal beeld kan verkrijgen van de reden van de asielaanvraag. Dit maakt het mogelijk om al in een vroeg stadium de inschatting te maken of sprake is van een asielmotief dat extra aandacht en tijd nodig heeft. Het is mogelijk gemaakt om de AA met enkele dagen te verlengen, waardoor zaken die iets meer tijd behoeven in de AA afgedaan kunnen worden en niet in de VA terecht komen. Doorverwijzing naar de VA vindt dan vooral plaats bij zaken waarvoor nader onderzoek nodig is. Medio 2022 zal een evaluatie van de gewijzigde procedure worden uitgevoerd die ik met uw Kamer zal delen. De evaluatie zal ingaan op het behalen van de doelen en het voldoen aan de benodigde procedurele waarborgen.

Het wetsvoorstel om de vergunningsduur terug te brengen van vijf naar drie jaar is op 28 december 2020 ingediend bij uw Kamer. Vanwege de demissionaire status van het kabinet is dit wetsvoorstel controversieel verklaard.

De pilot terugkeerspoor is enige tijd onderbroken geweest in verband met de coronapandemie, maar is vervolgens weer herstart. De pilot wordt op dit moment geëvalueerd. Op basis van de evaluatie zal bezien worden in hoeverre de pilotwerkwijze duurzaam geïmplementeerd kan worden en of bredere uitrol in de keten aangewezen is.

In mijn brief van 17 december 2020 heb ik aangegeven dat een eerste versie van het simulatiemodel in gebruik was genomen waarmee de ketenpartners samen met het departement de eerste ervaringen konden opdoen. In deze pilotfase is het model doorontwikkeld, grotendeels gevalideerd, geëvalueerd

⁶ Kamerstuk 19 637, nr. 2685

en bijgesteld. Inmiddels is de pilotfase met goede resultaten afgerond en zal het simulatiemodel in beheer worden genomen. Met dit model kunnen de ketenbrede effecten van bijvoorbeeld fluctuaties in de instroom of voorgenomen beleidskeuzes in kaart worden gebracht. Voor de overige maatregelen verwijs ik terug naar de beantwoording van bovenstaande vragen.

Vraag 12

Bent u bereid deze vragen en de brief genoemd onder vraag 11 uiterlijk één week voorafgaand aan de begrotingsbehandeling van Justitie en Veiligheid aan de Kamer te zenden?

Antwoord 12

Door een samenloop van verschillende prangende omstandigheden en de inzet die daarop gepleegd wordt, is het tot mijn spijt niet gelukt om uw vragen tijdig te beantwoorden.